

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Piotr Mordel - polski typograf i bibliofil w Berlinie : recenzja

Author: Agnieszka Łakomy

Citation style: Łakomy Agnieszka. (2013). Piotr Mordel - polski typograf i bibliofil w Berlinie : recenzja. "Nowa Biblioteka" (Nr 2 (2013), s. 161-164).

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Nowa Biblioteka
nr 2 (13), 2013

Agnieszka Łakomy

Zakład Historii Książki i Bibliotek
Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej
Uniwersytet Śląski w Katowicach
e-mail: a.lakomy@interia.pl

PIOTR MORDEL – POLSKI TYPOGRAF I BIBLIOFIL W BERLINIE / MARIA KALCZYŃSKA, JAN WOLSKI. – OPOLE : PAŃSTWOWY INSTYTUT NAUKOWY – INSTYTUT ŚLĄSKI W OPOLU, 2011. – 206, [1] s. : il. ; 20 cm. – ISBN 978-83-7126-281-4. – ISBN 978-83-7511-134-7

Nakładem Państwowego Instytutu Naukowego – Instytutu Śląskiego w Opolu pod koniec 2011 r. ukazała się publikacja, która uzupełniła brakującą wiedzę na temat polskiej książki funkcjonującej na terenie Niemiec o zagadnienia związane z książką artystyczną i bibliofilską. Jej autorzy – Maria Kalczyńska oraz Jan Wolski – przedstawili w niej postać znanego polskiego typografa i bibliofila, którego działalność związana jest z Berlinem: Piotra Mordela.

Piotr Mordel, z zawodu inżynier-elektryk, w latach osiemdziesiątych XX w. działał w podziemnym ruchu wydawniczym w Lublinie. Już w tamtym okresie dbał o to, aby obok wartościowej treści wydawane przez niego druki posiadały ciekawą szatę graficzną i estetyczny wygląd. W 1988 r., z ostatnią falą emigracji solidarnościowej, opuścił Polskę. Wraz z rodziną planował zamieszkać w USA, jednak ostatecznie osiedlił się w Berlinie. Choć działalność wydawniczą podjął dopiero po kilku latach pobytu na emigracji, stał się jednym z ważniejszych twórców współczesnej polskiej książki w Niemczech, a założone w 1994 r. Wydawnictwo Mordellus Press zajęło znaczące miejsce w historii polskiej książki artystycznej tworzonej poza granicami kraju.

Opracowując książkę pt. *Piotr Mordel – polski typograf i bibliofil w Berlinie*, M. Kalczyńska i J. Wolski mieli przede wszystkim na celu udokumentowanie chlubnej działalności znakomitego wydawcy i bibliofila. Założenie to miało znaczący wpływ na charakter publikacji, a także na sposób pracy i dobór materiału badawczego. Aby opisać i przedstawić

każdy aspekt działalności Mordela, autorzy zadali sobie trud dotarcia do archiwum prywatnego polskiego typografa, z którego na potrzeby publikacji pozyskali zamieszczone w książce cenne fotografie oraz korespondencję prywatną bibliofila prowadzoną z Henrykiem Wójcikiem. Wartościowym materiałem źródłowym są także rozmowy J. Wolskiego z berlińskim typografem przeprowadzone w czerwcu 2002 i sierpniu 2005 r. Ich treść podana została w *Aneksie*, co dodatkowo podnosi wartość publikacji.

O dokumentacyjnym charakterze książki świadczy również zamieszczona po zřębie głównym bibliografia podmiotowa *Druki bibliofilskie Mordellus Press (1993-2010)*. Została ona opracowana z autopsji, a przy jej przygotowaniu korzystano z prywatnych zbiorów M. Kalczyńskiej, H. Wójcika oraz J. Wolskiego. Informacje pozyskane z kolofonów uzupełniono danymi przekazanymi przez P. Mordela. Spis ten jest szczególnie wartościowy dla czytelnika. Często bowiem autorzy zmuszeni byli prostować informacje zawarte w kolofonach i dociekać kolejności poszczególnych publikacji.

Choć publikacja *Piotr Mordel – polski typograf...* poświęcona jest przede wszystkim dorobkowi wydawniczemu Piotra Mordela, Autorzy chcąc zwrócić uwagę „czytelników na rolę pięknej książki w kulturze współczesnej, kulturze coraz powszechniej zdominowanej przez elektroniczne formy przekazu” [1, s. 6] rozpoczęli swoje rozważania od ogólnych zagadnień na temat produkcji książki artystycznej oraz działalności kulturalnej Polaków w Niemczech. W sposób syntetyczny przedstawili życiorysy twórców, którzy niekomercyjnie zajmowali się przygotowaniem książki artystycznej w oficynach typu *private press* w Europie i Polsce. Szczególne miejsce poświęcili Polakom, którzy prowadzili tego typu działalność na emigracji – m.in. tak znaczącym typografom jak Anatol Girs, Samuel Tyszkiewicz, Władysław Dąbrowski czy Stanisław Gliwa.

W kolejnym rozdziale pokazali twórców sztuki książki i obrazu, którzy związani byli z Berlinem. Rozważania na ten temat otwierają informacje o przedstawicielach emigracji artystycznej, którzy jako kraj osiedlenia wybierali terytorium Niemiec. Uzupełniono je opisem historii polskiej działalności wydawniczej na tym terenie. Autorzy zwrócili szczególną uwagę na znaczenie Berlina dla rozwoju tego typu działalności. W mieście tym, uznawanym za przyjazny azyl dla polskich emigrantów, ukazywało się wiele pozycji książkowych oraz periodyków, których omówienie można znaleźć w książce M. Kalczyńskiej i J. Wolskiego.

Zasadniczą część publikacji otwiera chronologicznie przedstawiony życiorys Piotra Mordela, uzupełniony fragmentami jego wypowiedzi, wartościowymi materiałami źródłowymi z czasów działalności solidarnościowej, a także licznymi zdjęciami, pochodzącymi z archiwum

prywatnego bibliofila. Tak dokładnie przygotowaną biografię uzupełnia szczegółowy opis serii wydawniczej „Biblioteka «Kolana»” oraz serii poetyckich Polskiego Funduszu Wydawniczego w Kanadzie, których wydawcą był polski typograf.

Wydawnictwa wychodzące z oficyny Mordela cechują się wyrafinowaną szatą graficzną, przez co reprezentują nurt książki artystycznej. W związku z tym M. Kalczyńska i J. Wolski nie mogli pominąć zagadnień związanych z ich cechami formalno-wydawniczymi. Przeprowadzili dokładną analizę stylistyki edytorskiej, a także strony formalno-wydawniczej wszystkich druków oficyny Mordellus Press. Choć publikacje książkowe, szczególnie seryjne są charakterystyczne dla działalności oficyny Mordellus Press, nie zabrakło w opracowaniu także podrozdziału poświęconego przepięknie wydawanym akcydensom, np. wizytówkom.

Ważnym elementem działalności Mordela było ogłoszenie periodyku „Kolano”, będącego „trybuną artystyczną twórców emigracyjnych” [1, s. 111]. W związku z tym Autorzy omówili genezę pisma, przedstawili osoby związane z jego redakcją, dokonali jego analizy formalnej i treściowej.

Doskonałym uzupełnieniem zrębu głównego jest materiał ilustracyjny w postaci reprodukcji przykładowych stron publikacji wydawnictwa Mordellus Press i okładek druków bibliofilskich opublikowanych w latach 1994-2010, a także *Aneks*, w którym obok wspomnianych wcześniej rozmów i korespondencji Piotra Mordela przedrukowano list Brygidy Helbig-Mischewski oraz Edwarda Zymana.

Książka *Piotr Mordel – polski typograf i bibliofil* jest przydatnym źródłem informacji o działalności Piotra Mordela i współczesnej polskiej książce artystycznej wydawanej w Niemczech, przeznaczonym przede wszystkim dla badaczy historii książki, ale także studentów kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo. Autorom opracowania, jak podkreśla recenzent publikacji Profesor Zbigniew Trzaskowski, udało się w pełni zrealizować swoje założenia i znaleźć „potwierdzenie zasadniczej tezy własnych wywodów o realizacji postulatu funkcjonalizmu, przystawalności formy przekazu do dynamiki przemian cywilizacyjnych, a dodatkowo dowód, że tradycyjnie drukowanej książce nie da się odebrać do lamusa; wprost przeciwnie – animacje komputerowe przydają jej nowego, odpowiadającego wymogom współczesności blasku”¹. Obok ciekawej treści publikacja zachwyca swoją szatą graficzną, reprezentując najwyższy poziom sztuki edytorskiej. Jej opracowania graficznego podjęli się Autorzy – M. Kalczyńska i J. Wolski – przy współpracy Andrzeja

¹ Cytat z recenzji zamieszczonej na skrzydełkach okładki.

Pasierbińskiego. Tytuł zasługuje na miano książki artystycznej ze względu na przemyślany dobór kroju pisma oraz papieru. Książka ukazała się w nakładzie 150 egzemplarzy, w tym 44 z nich to ręcznie ponumerowane egzemplarze bibliofilskie.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] Kalczyńska M., Wolski J.: *Piotr Mordel – polski typograf i bibliofil w Berlinie*. Opole 2011. ISBN 978-83-7126-281-4. ISBN 978-83-7511-134-7.